

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

VI THỊ TIẾP

PHONG SLU' CỦA NGƯỜI TÀY
Ở HÒA AN - CAO BẰNG

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

Thái Nguyên – 2016

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

VI THỊ TIẾP

PHONG SƯ CỦA NGƯỜI TÀY
Ở HÒA AN - CAO BẰNG

Chuyên ngành: VĂN HỌC VIỆT NAM

Mã số: 60.22.01.21

LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC

GS. TS VŨ ANH TUẤN

Thái Nguyên – 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi , các tài liệu trong luận văn là trung thực . Nội dung luận văn chưa từng được công bố trong bất cứ công trình nào .

Tôi xin chịu trách nhiệm về lời cam đoan này .

Thái nguyên , ngày 20 tháng 4 năm 2016

Người cam đoan

Vi Thị Tiếp

**XÁC NHẬN
CỦA KHOA CHUYÊN MÔN**

**XÁC NHẬN
CỦA CÁN BỘ HƯỚNG DẪN**

GS.TS Vũ Anh Tuấn

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn tốt nghiệp, em đã nhận được sự giúp đỡ tận tình của các thầy cô giáo, người thân và gia đình.

Qua đây, em xin tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới GS.TS Vũ Anh Tuấn, người thầy đã tận tình hướng dẫn, giúp đỡ để em hoàn thành luận văn này.

Em xin chân thành cảm ơn sự giúp đỡ, tạo điều kiện của Ban Giám hiệu, phòng Đào tạo, bộ phận Sau đại học và các thầy cô giáo trong khoa Ngữ Văn trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên.

Em xin gửi lời cảm ơn đến nhà nghiên cứu văn hóa dân gian Triều Ân, nhà nghiên cứu dân gian Dương Sách, các nghệ nhân dân gian, Phòng văn hóa huyện Hòa An- Cao Bằng và các cán bộ thư viện tỉnh Cao Bằng ... đã cung cấp tư liệu và nhiệt tình giúp đỡ em trong quá trình nghiên cứu.

Cuối cùng, em xin chân thành cảm ơn các thầy cô giáo đã đọc và chỉ ra những thành công và hạn chế của em trong luận văn tốt nghiệp này.

Thái Nguyên, tháng 4 năm 2016

Vi Thị Tiếp

MỤC LỤC

Trang

Trang bìa phụ	
Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn.....	ii
Mục lục.....	iii
MỞ ĐẦU	1
NỘI DUNG	7
Chương 1. KHÁI QUÁT VỀ CỘNG ĐỒNG NGƯỜI TÀY Ở HÒA AN – CAO BẰNG VÀ THỂ LOẠI PHONG SLU’	7
1.1. Vài nét về cộng đồng người Tày ở Cao Bằng.	7
1.1.1. Cộng đồng người Tày ở Cao Bằng.....	7
1.1.2. Cộng đồng người Tày ở Hòa An – Cao Bằng.....	7
1.1.2.1.Điều kiện tự nhiên, kinh tế của người Tày ở Hòa An – Cao bằng.....	7
1.1.2.2. Đặc điểm xã hội – văn hóa của người Tày ở Hòa An – Cao Bằng	9
1.2. Khái quát về Phong slư	13
1.2.1. Khái niệm Phong slư	13
1.2.2. Nguồn gốc và bản chất diễn xướng của Phong slư	14
1.2.3. Phong slư trong quá trình lưu truyền và đổi mới.	16
1.3. Phong slư ở Hòa An – Cao Bằng.....	17
1.3.1. Phong slư trong đời sống văn hóa của người Tày ở Hòa An – Cao Bằng..	17
1.3.2. Các giai đoạn phát triển của thể loại Phong slư.	18
1.3.3. Hình thức diễn xướng của Phong slư.....	19
Chương 2. NHỮNG NỘI DUNG CƠ BẢN CỦA PHONG SLU’ Ở HÒA AN – CAO BẰNG	22
2.1. Phong slư là những lời bày tỏ tình yêu đôi lứa.	22
2.1.1. Phong slư là những lời tỏ tình chân thành, giản dị.....	22
2.1.2. Phong slư là những lời bày tỏ khát vọng về hạnh phúc lứa đôi.	28

2.1.3. Phong slư là những lời bày tỏ nỗi buồn trong tình yêu cách trở.....	33
2.2. Phong slư là những lời nhắn gửi, lời dặn dò.	37
2.3. Sự chuyên hóa đổi mới chức năng của Phong slư trong đời sống hiện đại.....	44
2.3.1. Phong slư là những lời ca ngợi Đảng và Bác Hồ.	44
2.3.2. Phong slư là những lời ca ngợi tình yêu quê hương đất nước.	50
Chương 3. MỘT SỐ ĐẶC ĐIỂM NGHỆ THUẬT CỦA PHONG SLƯ Ở HÒA AN- CAO BẰNG	55
3.1. Kết cấu của Phong slư.....	55
3.2. Thể thơ thất ngôn trường thiên.	59
3.3. Ngôn ngữ lời thơ Phong Slư.....	62
3.3.1. Ngôn ngữ mộc mạc, giản dị, giàu hình ảnh	63
3.3.2. Lời thơ Phong slư là sự kết hợp giữa ngôn ngữ bình dân và ngôn ngữ bác học.....	66
3.4. Nghệ thuật sử dụng các biện pháp tu từ.....	70
3.4.1. Biện pháp tu từ so sánh	71
3.4.2. Biện pháp tu từ điệp ngữ	73
3.5. Không gian và thời gian nghệ thuật trong Phong slư	76
3.5.1. Không gian nghệ thuật	76
3.5.1.1. Không gian thiên nhiên	77
3.5.1.2. Không gian tâm tưởng.....	81
3.5.2. Thời gian nghệ thuật	84
3.5.2.1. Thời gian hiện thực.	84
3.5.2.2. Thời gian tâm lý.	87
KẾT LUẬN	90
TÀI LIỆU THAM KHẢO	93
PHỤ LỤC	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Về phương diện khoa học

Cao Bằng – mảnh đất văn hóa, từ xa xưa là nơi hội tụ của nền văn hóa các tộc người Tày, Nùng, Dao, Mông ... Trong quá trình vận động của lịch sử, văn hóa các dân tộc luôn có sự hòa nhập, đan xen, bồi đắp lẫn nhau tạo nên những nét văn hóa riêng biệt, mang nét đặc trưng của từng tộc người. Riêng vùng đất Hòa An – Cao Bằng kinh đô thành nhà Mạc xưa nơi tập trung nhiều nét đẹp văn hóa khác nhau của tỉnh Cao Bằng với những làn điệu dân ca mượt mà say đắm lòng người như Sli, Lượn, Phong slư, hay những câu ca dao, thành ngữ, tục ngữ... Diễn tả nhận thức, tâm lý, tình cảm của con người về thiên nhiên vũ trụ, về cuộc sống xã hội, đời sống tình cảm cha con, vợ chồng, nhất là tình yêu nam nữ... Trong kho tàng văn học dân gian của người Tày ở Hòa An - Cao Bằng, Phong slư hiện nay vẫn còn tồn tại nhưng cũng đang dần bị mai một, số người biết Phong slư hiện nay không còn nhiều, đặc biệt là thế hệ trẻ. Do vậy, việc sưu tầm, nghiên cứu, bảo tồn và phát huy những giá trị Phong slư là sự trăn trở của những người có tâm huyết muốn giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc.

Thực tế từ trước tới nay đã có một số bài viết, công trình nghiên cứu về Phong slư nhưng với số lượng còn rất hạn chế. Vì vậy việc nghiên cứu về Phong slư ở Hòa An – Cao Bằng vẫn là một đề tài mở cho những ai yêu thích loại hình văn học dân gian này.

1.2. Về phương diện thực tế.

Phong slư là thơ tình, thư tình của người Tày có kết cấu và luật thơ cố định, có cách ngâm riêng biệt mang đậm bản sắc văn hóa của người Tày. Khi chữ Nôm Tày xuất hiện và phát triển mạnh mẽ trong văn chương cũng là thời kỳ Phong slư phát triển rực rỡ, tuy nhiên, khi chữ quốc ngữ xuất hiện, chữ Nôm Tày dần bị mai một làm cho nền văn học chữ Nôm rơi vào suy thoái và

có nguy cơ mất hẳn. Theo đó các làn điệu dân ca Tày được viết theo thể thơ thất ngôn truyền thống của người Tày (trong đó có Phong slư) cũng tàn lụi dần. Do vậy, việc nghiên cứu những nét cơ bản về giá trị nội dung và nghệ thuật của Phong slư sẽ giúp chúng ta phần nào hiểu được về đời sống văn hóa, tinh thần của người Tày, đồng thời góp phần gìn giữ, bảo lưu và phát huy những nét đẹp đó trong văn hóa truyền thống vốn có của dân tộc Tày ở Hòa An – Cao Bằng nói riêng của cộng đồng dân tộc Tày nói chung.

Xuất phát từ phương diện khoa học và thực tiễn nêu trên chúng tôi chọn **"Phong slư của người Tày ở Hòa An – Cao Bằng"** làm đề tài luận văn tốt nghiệp của mình. Hoàn thành công trình này còn là nguyện vọng của tôi, người con của vùng đất Hòa An với mong muốn được khám phá, tìm hiểu, tôn vinh những giá trị văn hóa của quê hương mình.

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.

Dân Tộc Tày có nền văn hóa lâu đời, đã góp cho nền văn hóa nghệ thuật chung của dân tộc Việt Nam nhiều thể loại phong phú, đặc sắc và đa dạng như: Then, lượn, câu đố, thành ngữ, tục ngữ... Tuy nhiên cũng như nhiều dân tộc khác khi chưa có chữ viết, chưa có kho lưu trữ và chủ yếu được truyền miệng nên việc nghiên cứu văn học dân gian của dân tộc Tày cũng còn gặp nhiều khó khăn. Nhưng cũng do ưu thế truyền miệng nối tiếp từ thế hệ này sang thế hệ khác trong sinh hoạt cộng đồng, trong những lễ hội mà những giá trị văn hóa đó vẫn còn tồn tại.

Phong slư là một thể loại văn học dân gian của người Tày, được lưu truyền trong dân gian. Hiện nay chưa có một công trình nghiên cứu quy mô lớn nào về Phong slư của người Tày, các tài liệu nghiên cứu về Phong slư mà chúng tôi có được mới chỉ dừng lại ở mức khái quát sơ bộ, chưa đi sâu vào tìm hiểu, phân tích nội dung, nghệ thuật của Phong slư. Dưới đây là một số bài viết, đề tài nghiên cứu đã từng quan tâm đến Phong slư của người Tày:

- Tạp chí văn học số 3 (1976) có bài viết: "*Vài suy nghĩ về hát Quan Lang, Phong slư, lượn*" của tác giả Vi Hồng. Trong bài viết này tác giả giới thiệu về những nội dung tổ chức, hình thức cơ bản, khái quát về các loại hình dân ca phổ biến của dân tộc Tày, Nùng. Tuy nhiên tác giả mới chỉ giới thiệu khái quát về các thể loại này.

- Trong tài liệu "*Sli lượn dân ca trữ tình Tày – Nùng*" (1979) của tác giả Vi Hồng có giới thiệu đến đời sống văn hóa, tinh thần của hai dân tộc Tày-Nùng qua làn điệu dân ca Sli, Lượn. Trong đó tác giả cũng đề cập tới nhóm dân ca đặc thù Tày được gọi là Phong slư. Tác giả có viết "Phong slư là những bức thư viết bằng thơ về tình yêu được trai gái Tày dùng để trao đổi, bày tỏ tình cảm lứa đôi. Phong slư là những khúc hát diễm tình hô hào, kêu gọi, thiết tha cho những mối tình chung thủy". [18, tr. 231]

- Trong tài liệu "*Nghiên cứu văn nghệ dân gian Việt Nam*" của tác giả Đặng Văn Lung xuất bản năm 1997 có đề cập đến khái niệm, hình thức diễn xướng của Phong slư dân tộc Tày.

- Trong tài liệu "*Âm nhạc dân gian các dân tộc Tày – Nùng – Dao Lạng Sơn*" (2000) của tác giả Nông Thị Ninh, nhà xuất bản văn hóa dân tộc đã đề cập tới các loại hình dân ca của các dân tộc Tày – Nùng – Dao, trong đó có nhắc tới thể loại dân ca Phong slư của dân tộc Tày. Tác giả cho rằng Phong slư là một làn điệu hát thơ, làn điệu này dùng để diễn tả những bài thơ, đúng hơn là những bức thư về tình yêu đôi lứa.

- Tác giả Hoàng Hựu nhà nghiên cứu văn hóa trong bài viết "*Về bức Phong slư (Thư tình) viết trên nền vải của người Tày*" đăng trên tạp chí Hán Nôm, số 2(87) năm 2008 đã đề cập nội dung của bức Phong slư cổ, trong đó có đề cập tới khái niệm, thể loại, hình thức, nội dung của một bức Phong slư.

- Năm 1994 Phương Bằng cho xuất bản công trình sưu tầm, nghiên cứu "*Phong slư*", trong công trình này tác giả đã sưu tầm, phiên dịch chữ Nôm của những bức Phong slư tình yêu cổ ở các tỉnh miền núi Phía Bắc.

- Đề tài nghiên cứu khoa học "*Hệ thống đề tài trong Phong slư của người Tày ở Lạng Sơn*" của tác giả Lâm Thị Diệp đã nghiên cứu về thể loại Phong slư trên phương diện hệ thống đề tài chung của Phong slư trong giai đoạn xưa và hiện đại.

Nhìn chung việc nghiên cứu về Phong slư còn rất ít so với bề dày của thể loại này trong nền văn hóa dân tộc Tày.

Các bài viết, các công trình nghiên cứu đề cập tới Phong slư chỉ dừng lại ở một góc độ nhỏ mà chưa đi sâu tìm hiểu cặn kẽ thể loại này. Từ thực tế trên, đề tài "**Phong slư của người Tày ở Hòa An – Cao Bằng**" sẽ hướng tới nghiên cứu về thể loại văn học này một cách cụ thể hơn và góp phần giữ gìn, bảo tồn, phát huy những giá trị về nội dung và nghệ thuật của Phong slư trong đời sống hiện nay.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.

3.1. Mục đích nghiên cứu.

- Nghiên cứu "**Phong slư của người Tày ở Hòa An – Cao Bằng**" để tìm hiểu về nội dung và nghệ thuật của thể loại văn học này.

- Tìm hiểu đời sống tư tưởng tình cảm của người Tày ở Hòa An, Cao Bằng.

- Góp phần giữ gìn, bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa của dân tộc Tày ở Hòa An, Cao Bằng.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Tập hợp các tài liệu liên quan đến Phong slư.

- Sưu tầm, tìm hiểu thêm các văn bản về Phong slư tồn tại trong đời sống dân gian dưới hình thức diễn xướng từ đó tiếp cận nghiên cứu, đưa ra những phân tích, đánh giá về nội dung và nghệ thuật.

- Bước đầu đưa ra ý kiến gìn giữ, bảo tồn và phát huy những giá trị văn hóa, nghệ thuật của Phong slư trong cuộc sống hiện tại.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu